

ВІДГУК

опонента, доктора економічних наук, професора,
професора кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка
Демчишака Назара Богдановича
на дисертацію Малихіна Артема Геннадійовича на тему
«Розвиток системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в
умовах сучасних викликів» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми дисертації

Забезпечення ефективного розвитку ринку фінансових послуг у сучасних умовах є неможливим без удосконалення системи його інфраструктурного забезпечення. Формування належних інформаційних, технологічних, законодавчих та інституційних умов функціонування фінансових установ є невід'ємною складовою підвищення стійкості фінансової системи країни та забезпечення сталого розвитку національної економіки загалом.

Ефективне функціонування інфраструктурних об'єктів, діяльність яких спрямована на підтримку розвитку фінансових установ, забезпечує належний рівень прозорості фінансового ринку, прискорює процеси руху фінансових ресурсів, підвищує ефективність їх використання, створює передумови для більш результативного управління фінансовими ризиками та загалом позитивно впливає на розвиток ринку фінансових послуг, посилення конкуренції між його учасниками і підвищення якості фінансового обслуговування споживачів.

Сьогодні фінансові установи здійснюють свою діяльність в умовах активного становлення цифрової економіки, прискорення цифрової трансформації фінансового сектору та зростання рівня нестабільності зовнішнього середовища. Водночас аналогічних трансформацій зазнають і суб'єкти інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг, які адаптуються до нових технологічних

можливостей, змін у регуляторному середовищі та сучасних тенденцій розвитку фінансових відносин. Це обумовлює необхідність комплексного дослідження їх ролі у забезпеченні розвитку банківських і небанківських фінансових установ, а також нових учасників ринку фінансових послуг, з урахуванням сучасних викликів, що впливають на їх діяльність. Саме тому дисертаційна робота Малихіна Артема Геннадійовича, присвячена розвитку системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг, є актуальною, своєчасною та спрямованою на вирішення важливого наукового завдання щодо поглиблення теоретичних і розроблення практичних засад трансформації зазначеної системи в умовах сучасних викликів.

**Зв'язок роботи з напрямками виконання науково-дослідних робіт,
науковими програмами, планами, темами**

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Розвиток ринку кредитних послуг в умовах становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0121U113250); «Стратегічні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг в умовах цифровізації національної економіки» (номер державної реєстрації 0123U104317); «Розвиток фінансової системи в умовах турбулентності та становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0125U000298), зокрема вагомим є особистий внесок дисертанта у досягнення поставлених цілей досліджень у межах перелічених науково-дослідних робіт.

**Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації**

Аналіз наукових положень, висновків та рекомендацій, що наведені в дисертації Малихіна А.Г., дає змогу зробити висновок, що робота містить ряд важливих нових науково-теоретичних, методичних положень та практичних

рекомендацій, які збагачують теорію та практику фінансової науки. Серед яких насамперед доцільно виокремити наступні:

удосконалено:

- наукові підходи до дослідження морфологічної будови системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які були поглиблені результатами виокремлення низки її компонентів, зокрема таких різновидів інфраструктури: інституційної, ринкової, телекомунікаційної, технологічної, цифрової, інноваційної, регуляторної, інфраструктури довіри, інфраструктури безпеки, інформаційної, сервісної та матеріальної;

- концептуальні положення щодо опису моделі цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які були поглиблені шляхом використання процесного підходу до пізнання закономірностей трансформації окресленої системи в результаті впливу цифрових технологій на функціонування її окремих компонентів;

- прикладні аспекти функціонування та удосконалення механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг, які були реалізовані через конкретизацію інструментів, методів і компонентів такого механізму, визначення його суб'єктів та особливостей їх впливу на функціонування зазначеної системи та її компонентів;

- практичні положення формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури в системі інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через опис сутності такої підсистеми, визначення її структурних елементів, конкретизацію об'єктивних передумов доцільності її формування та ролі у процесі сучасної трансформації фінансових установ з урахуванням викликів цифрової економіки й основних напрямів впровадження моделі сталого фінансування;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат фінансової науки шляхом уточнення сутності дефініції «інфраструктура ринку фінансових послуг», що реалізовано через аналіз наукових концепцій розуміння таких категорій, як «інфраструктура», «економічна інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «фінансова інфраструктура» та «інфраструктура фінансового ринку»;

– теоретичні положення щодо обґрунтування сутності та компонентного складу системи інфраструктури ринку фінансових послуг, що реалізовано через використання системного підходу до опису її структури, визначення функцій і принципів такої системи, розкриття змісту окремих її компонентів та їх взаємозв'язку;

– класифікація основних ризиків трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів, які, на відміну від інших підходів, були поділені на дві групи: ризики, що виникають у результаті відсутності змін у системі, та ризики, що виникають у результаті розвитку самої системи.

Результати аналізу винесених на захист положень наукової новизни підтверджують їх вагомість, практичну цінність та коректність формулювань, що відповідає викладеному в дисертації матеріалу. При цьому положення наукової новизни розкривають поставлену мету дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність

Існуючі наукові положення за темою дослідження детально проаналізовані автором, що відображено у структурі та змісті роботи, а також у широкому спектрі систематизованих досліджень вітчизняних та іноземних вчених. Окрім зазначеного автором проаналізовано низку нормативно-правових документів та значний масив статистичної інформації.

Наукові висновки та рекомендації, які представлені у дисертації Малихіна А.Г., відзначаються високим ступенем аргументації та обґрунтованості,

що підтверджується якісним аналізом значного обсягу наукових джерел (їх загалом 233). Ретельність аналізу та широкий спектр використаних джерел створюють передумови для забезпечення достатньої достовірності і обґрунтованості наукових положень, що викладені у дисертаційній роботі.

Мета дослідження визначена чітко і коректно, предмет і об'єкт відповідають темі роботи. Завдання повністю узгоджуються з метою роботи та забезпечують її розкриття. Водночас для досягнення поставлених завдань автором використано такі методи наукового дослідження: контент-аналіз – для обґрунтування сутності таких дефініцій, як «інфраструктура», «ринкова інфраструктура», «економічна інфраструктура», «фінансова інфраструктура»; системний підхід – для обґрунтування сутності системи інфраструктури ринку фінансових послуг з метою визначення її принципів, функцій та взаємозв'язків між окремими компонентами; системно-структурний підхід – для дослідження морфологічної будови системи інфраструктури ринку фінансових послуг; системно-функціональний підхід – для виокремлення та опису його функцій та розширення їх кількості сучасними функціями, які формуються в результаті становлення цифрової економіки; методи систематизації та групування – для конкретизації компонентного складу системи інфраструктури ринку фінансових послуг і сукупності інфраструктурних елементів окремих сегментів такого ринку; міждисциплінарний підхід – для поглиблення розуміння змісту категорії «система» та дослідження особливостей функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг у сучасних умовах; статистичні методи та методи аналізу динаміки – для пізнання трендів функціонування фінансових установ в Україні; SWOT-аналіз – з метою опису сильних і слабких сторін функціонування системи інфраструктури ринку фінансових послуг, визначення можливостей та загроз її подальшому розвитку; методи класифікації та систематизації – для визначення основних ризиків трансформації системи інфраструктури ринку фінансових послуг; процесний підхід – для опису моделі

цифрового розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг; методи індукції та дедукції – з метою поглиблення прикладних аспектів функціонування та удосконалення механізму розвитку системи інфраструктури ринку фінансових послуг; методи аналізу та синтезу – для опису процесів формування та розвитку підсистеми сталої інфраструктури в системі інфраструктури ринку фінансових послуг; графоаналітичний і табличний методи – для узагальнення статистичноаналітичної інформації та наочного представлення результатів, отриманих у процесі дослідження.

Дисертація Малихіна А.Г. є ґрунтовною та оригінальною науковою працею, що характеризується цілісною побудовою та відповідає чинним вимогам до робіт такого рівня. Дисертація має коректну структуру побудови, є комплексною та включає обґрунтовані висновки та рекомендації. Також вона характеризується високим рівнем стилістичної якості подачі матеріалу, достатнім обсягом фактологічних, графічних та ілюстративних матеріалів, викладених в основному тексті роботи і додатках.

Теоретико-методологічне та практичне значення отриманих результатів дослідження

Науково-прикладний характер результатів дослідження підтверджується достатнім ступенем їх апробації та впровадження, зокрема наступними установами:

– ПрАТ СК «ПЗУ Україна»: враховано рекомендації щодо розвитку цифрової, інформаційної, сервісної та безпекової інфраструктури фінансових установ, практичну цінність становили рекомендації стосовно удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів, розвитку цифрових каналів взаємодії з клієнтами, підвищення рівня кіберзахисту та цифрової безпеки фінансових установ (№ 151 від 13.05.2026);

– АТ «Акцент-Банк»: враховано підходи до формування стратегічних напрямів цифрової трансформації банківської установи, рекомендації щодо забезпечення адаптивності системи управління до сучасних цифрових викликів, а також пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування банку в умовах активного розвитку цифрових технологій (№ М5А5-RF58-ВАР5-0134 від 30.04.2025 р.);

– Національним університетом «Чернігівська політехніка»: використано в навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких освітніх компонентів: «Ринок фінансових послуг», «Фінансовий ринок», «Банківська система» (№ 202/08-842 від 12.05.2026).

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок про досягнення мети наукового дослідження через виконання поставлених завдань, що повністю розкривають її зміст.

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих наукових працях

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 13 наукових працях, з них: 1 стаття в іноземному науковому виданні (Scopus); 5 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 7 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 9,84 друк. арк.; особисто автору належить – 5,22 друк. арк. Ознайомлення з дисертацією та науковими публікаціями Малихіна А.Г. дає змогу зробити висновок, що основні положення і результати дослідження достатньо повно висвітлені в опублікованих наукових працях автора.

Проаналізовані публікації підтверджують актуальність та розкривають сутність наукових положень дисертації. У роботах, що опубліковані у співавторстві з іншими науковцями, коректно визначено особистий внесок автора.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Детальний аналіз дисертації, опубліковані наукові праці та наданий звіт про експертизу тексту дає змогу стверджувати, що порушень академічної доброчесності не виявлено, а дослідження проводилося з дотриманням принципів та норм академічної доброчесності.

Використані в роботі інформаційні ресурси та джерела належним чином процитовані і мають відповідні посилання. Оформлення списку використаних джерел відповідає встановленим вимогам.

Ідентичність тексту анотації та основних положень дисертації

Порівняльний аналіз тексту анотації та рукопису дисертаційної роботи Малихіна А.Г. підтверджує їх достовірність. В анотації відсутня інформація, що не міститься в тексті роботи. Відповідно анотація та рукопис дисертації оформлені відповідно до вимог, встановлених Міністерством освіти і науки України.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Відзначивши позитивні сторони роботи, варто звернути увагу на певні дискусійні положення та рекомендації щодо її змісту, а саме:

1. Заслуговує уваги запропонований автором у підрозділі 1.2 (с. 49-69) екосистемний підхід з огляду на його теоретико-прикладну значущість, який окреслений лише концептуально. Однак, вважаємо, його прикладне значення для розвитку інфраструктури фінансового ринку мало б бути розкрито більш детально, зокрема через висвітлення практичних аспектів реалізації та впливу на взаємодію учасників фінансового ринку.

2. У другому розділі доречно було б ширше використати економетричні методи оцінювання взаємозв'язку між розвитком інфраструктури та окремими показниками розвитку фінансового ринку, що дозволило б посилити аналітичне

обґрунтування отриманих результатів і підтвердити виявлені закономірності кількісними оцінками, що водночас посилює аргументованість зроблених висновків за підсумками проведеного у другому розділі дослідження.

3. У підрозділі 1.3 (с. 70-91) наведено широкий компонентний склад системи інфраструктури, проте критерії віднесення окремих компонентів саме до інфраструктурних потребують, на наш погляд, більш чіткого методологічного пояснення. Зокрема, обґрунтованість запропонованого підходу була б зрозумілішою у разі додаткового уточнення авторської позиції й виокремлення його переваг порівняно із уже існуючими підходами.

4. Автор пропонує нові принципи функціонування механізму розвитку системи інфраструктури (серед яких принципи керованої нестабільності, інтелектуалізації, конвергенції, цифрового захисту та сталості, які вказані у тім числі на с. 24), однак не визначає показників оцінювання рівня їх дотримання. Вважаємо, що саме це могло б забезпечити можливість практичної перевірки ефективності їх реалізації, зокрема у випадку практичної імплементації органами державної влади та управління.

5. Здобувач цілком слушно у роботі в різних її частинах акцентує на можливостях і ризиках застосування штучного інтелекту. При цьому було б доцільно ширше розкрити можливості використання технологій штучного інтелекту саме в діяльності інфраструктурних суб'єктів ринку фінансових послуг, наприклад з акцентом на напрями їх практичного застосування та потенційні результати впровадження.

6. У дисертації значну увагу приділено розвитку інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг, що зрозуміло, враховуючи поставлену мету і завдання. Водночас, на наше переконання, робота виграє би, якщо б автору вдалось окремо розглянути питання підготовки кадрів для функціонування нової

цифрової інфраструктури фінансового ринку в Україні, зважаючи на існуючі виклики і загрози.

**Загальний висновок щодо дисертаційної роботи та її
відповідність встановленим вимогам**

З огляду на актуальність теми дисертації в умовах сучасних загроз і викликів та належний рівень аргументації наведених тверджень, відзначимо, що вищенаведені зауваження та рекомендації не зменшують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Малихіна Артема Геннадійовича і не впливають на її високу оцінку. За змістом робота відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» та галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за значущістю висновків та рекомендацій – рівню дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Порушення академічної доброчесності відсутні.

Отже, дисертаційна робота на тему: «Розвиток системи інфраструктурного забезпечення ринку фінансових послуг в умовах сучасних викликів» є завершеним самостійним дослідженням та відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року, а її автор – Малихін Артем Геннадійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
грошового обігу і кредиту
Львівського національного

університету імені Івана Франка

Назар ДЕМЧИШАК